

Радомська В.Р.

старший викладач,

Кафедра дизайну та основ архітектури, Інститут архітектури,
Національний університет «Львівська політехніка»

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ В АРХІТЕКТУРІ І. ЛЕВИНСЬКОГО

На початку ХХ ст. розвиток будівництва, зокрема можливість побудови громадських споруд для суспільно-культурологічної діяльності українців у місті Львові та на теренах Галичини, сприяв ролі декоративно-ужиткового та монументального мистецтва і супроводжуючих ремесел. Так, Львівська промислова школа (1877– рік заснування) організовує спеціалізовані курси мистецтва живопису, художньої обробки дерева і металу, скульптури, кераміки, вітражу та мозаїки. Цей мистецький «лікбез» формує потужну мистецько-ремісничу місцеву школу першої чверті ХХ століття, в якій вагомим сегментом стають випускники Краківської Академії мистецтв. В архітектурній галузі повстає генеративна суть архітектора, представника Політехнічної школи у Львові — Івана Левинського (1851–1918), який від 1903 року став професором ужиткової архітектури в, єдиному на Галичині, вищому технічному вузі — «Львівській політехніці». Діяльність Ів. Левинського як проєктанта-архітектора, визначного інженера, організатора українських технічно-господарських установ спричинила до епохального піднесення будівельної справи та встановлення плеяди українських архітекторів та митців, які були реально залучені до творення стилістично-естетичних принципів в синтезі з архітектурою. Окрім архітектурної та наукової діяльності, І. Левинський стає одним із перших підприємців — він заснував у Львові першу фабрику будівельного промислу з численними технічними і мистецькими напрямками для потреб архітектурного упорядження (майстерні теслярства, столярства, кераміко-кахлярський та слюсарський цех, різьбярство тощо). Окрім цього, проєктно-архітектурне бюро Ів. Левинського активно співпрацювало з галицькими митцями та залучало їх до комплексного проєктування будівлі, що сприяло до створення та практичної реалізації єдиної конструктивно-естетичної програми. Ідея синтезу мистецтв в архітектурі стала домінуючою концепцією на шляху формування концепції української ідентичності громадських споруд Львова першої чверті ХХ століття. Архітектурні проєкти фірми Ів. Левинського були підсилені цілісними художньо-емоційними проєктами упорядження інтер'єрного простору, що надавало будівлям сучасності та ідентичної неповторності.

Відділ декоративного та монументального малярства при фабриці Ів. Левинського був закладений для виготовлення архітектурних декорів та керамічного виробництва. На керамічній фабриці штат художників був постійним, а для декоративно-монументальних робіт набір митців проходив диференційовано. Найбільш активні співпрацювали такі визначні творці — М. Сосенко, О. Новаківський, І. Труш, Ю. Панькевич, Е. Ковач, М. Бойчук, К. Сіхульський, В. Яроцький, Й. Левицький, О. Добровольський, К. Стефанович та інші, які творчо інтерпретували та інтегрували зразки українського мистецтва в структуру архітектурної будівлі. Фірма та постать І. Левинського зуміли зосередити усю міжнаціональну мапу творчого потенціалу тогочасного Львова. Одна з перших вагомих робіт фабрики Ів. Левинського — спорудження Павільйону Українського Товариства (1894 р.), в якому неординарне мистецьке мислення В. Шухевича, Ю. Захарієвича, Ів. Левинського та церковного майстра з Бережан інспірувались в гармонійний синтез, заклавши «першовзір» і естетично-концептуальний вектор для майбутніх численних розробок та їх реалізацій. Особливість цього проекту полягала в неординарному застосуванні зразків народного мистецтва для потреб професійного урбаністичного будівництва, зокрема громадських та сакральних споруд. Згодом, ця тенденція стає стилістично-визначальною в багатьох архітектурних працях Ів. Левинського та кола його сподвижників, і успішно реалізовується в будівництві та оздобі Народних Домів, читалень «Просвіти», санаторіїв та інших українських (і не тільки) культурологічних установ, церков та костелів. Працю малярського відділу репрезентує організація інтер'єрного середовища сходової клітки банку «Дністер» (1905–1906 рр.), Львівського залізничного вокзалу, Академічного будинку, Оперного театру та багатьох приватних віл, санаторіїв та лічниць по усій Галичині. Вагомим сегментом декоративно-монументального мистецтва були сакральні стінописи, де домінуючу роль буюр І. Левинського відводить тісній співпраці з монументалістом-живописцем Модестом Сосенком (1875–1920). Яскравим прикладом такої творчої колаборації може слугувати будівництво Музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові (1914–1915 рр.) за проектом І. Левинського та О. Лушпинського: будівництво провадила будівельно-архітектурна фірма І. Левинського, стінописи, плафони стелі для Великої та Малої зали проектував та виконував М. Сосенко (О. Новаківський виконав чотири ескізні композиції, які не були реалізовані), а скульптор Г. Кузневич виконав бариль'єфні портрети; інтер'єри оздоблені вітражами та майоліками, декоративно-ужитковими елементами. В сакральній архітектурі вдалим прикладом стала церква Св. Архистратига Михаїла (1891 р.) в с. Підберізцях Пустомитівського району Львівської області, де інтер'єр упоряджений М. Сосенком при допомозі поліхромних

розписів та вітражів у святині храму (проект двох сюжетних вітражів — М.Сосенко, виконання — фірма вітражів та мозаїк Желенського, 1910 р., м. Краків). Ці та ряд інших будівель репрезентували виключно сучасний «синтез» національного самоідентифікату для соціальних та культурологічних потреб українців в Галичині першої чверті ХХ століття, в якому брали участь і водночас були його творцями архітектори, скульптори, живописці та майстри ужитково-декоративного напрямку, незалежно від їх домінуючого мистецького вишколу або пріоритетів у творчості. До прикладу — станковист, за освітою, Модест Сосенко зреалізує себе в ряді монументальних праць та іконостасів в структурі сакральної архітектури, закладе свої принципи та започаткує новий естетично-стилевий напрямок для подальшої генези української ідентичності саме в сакральній архітектурі, де потужний синтез архітектурного простору і монументально-декоративного мистецтва на основі глибокої інтерпретаційної мотивації української народної творчості та літургійного призначення об'єкту, задекларує подальшу програму формування національного стилю.

Radomska V.

senior lecturer,

Department of Design and Architecture Fundamentals,

Institute of Architecture,

Lviv Polytechnic National University

SYNTHESIS OF ART IN IVAN LEVYNSKY'S ARCHITECTURE

In the early twentieth century, development of construction, including the emerging possibility of constructing public buildings for social and cultural activities of the Ukrainians in Lviv and in the territory of Galicia, contributed to establishing a new role of decorative, applied and monumental art, as well as accompanying crafts. Lviv Industrial School, founded in 1877, organized specialized courses in painting, wood and metal art, sculpture, ceramics, stained glass and mosaic. This was an impulse which later shaped a powerful local artistic and crafts school of the first quarter of the twentieth century, strengthened by graduates of the Krakow Academy of Arts. Ivan Levynsky (1851–1918) was an outstanding architect who represented Polytechnic School of Lviv. He became a professor of applied architecture in the only technical high school in Galicia — Lviv Polytechnic — in 1903. Ivan Levynsky, a designer and an architect, a distinguished engineer and founder of Ukrainian technical and economic institutions led to the rise of construction business and establishing a prominent group of Ukrainian architects and artists who

were actively involved in shaping of stylistic and aesthetic principles in architecture. In addition to design and research work, I. Levynsky became one of the first construction entrepreneurs having founded in Lviv the first factory of construction crafts with numerous technical and artistic departments which addressed the needs of architectural decoration (workshops of carpentry, joinery, ceramics, metal work, wood carving, etc.). Ivan Levynsky's design and architectural firm actively cooperated with Galician artists and engaged them in the complex design of buildings, which contributed to the creation and practical implementation of a unified constructive and aesthetic vision and representation. The idea of synthesis of arts in architecture became dominant while developing the concept of Ukrainian identity of public buildings of Lviv in the first quarter of the twentieth century. Architectural projects of Ivan Levynsky's firm were complemented by integral artistic projects of interior decoration, which created uniqueness of the buildings along with accurate reflection of modernity and national identity. Department of decorative and monumental painting at Ivan Levynsky's factory was founded to produce architectural decor and ceramics. The ceramic department comprised artists who worked there full time and permanently, while the staff of the department of decorative and monumental works consisted of artists who were employed on the occasion of a project. The most active collaborators were the following artists — M. Sosenko, O. Novakivsky, I. Trush, Y. Pankevych, E. Kovach, M. Boychuk, K. Sikhulsky, V. Yarotsky, Y. Levytsky, O. Dobrovolsky, K. Stefanovych and others who creatively interpreted and integrated Ukrainian art into the architectural of buildings. Ivan Levinsky and his firm were attracting and engaging creative potential of all ethnic groups living in Lviv at that time. One of the first significant projects of Ivan Levynsky's factory was construction of Ukrainian Society Pavilion (1894). The project combined extraordinary artistic thinking of V. Shukhevych, Yu. Zakhariyevych, I. Levynsky and an unknown master from Berezhany, and it brought about a harmonious synthesis, laying out the foundations for aesthetic and conceptual developments and implementations of numerous upcoming projects. The project was peculiar in its unusual application of folk architecture motives for the needs of urban construction, in particular public buildings and churches. Later, this idea became predominant in stylistics of many Ivan Levynsky's architectural projects, and was successfully implemented during the construction and decoration of community halls (Narodny dim), reading rooms «Prosvita», health resorts and other Ukrainian (and other national) cultural institutions, orthodox and catholic churches. The work done by the painting department is represented by the interiors of the stairwell of the Dnister Bank (1905–1906), the Lviv Railway Station, the Academic House, the Opera House and many private villas, health resorts and hospitals throughout Galicia. A significant segment of Ivan Levynsky's firm decorative and monumental art works was taken by sacral murals, which were executed in close collaboration with a

monumentalist painter Modest Sosenko (1875–1920). A vivid example of such creative collaboration is construction of the Musical Institute of Mykola Lysenko in Lviv (1914–1915) done within I. Levynsky and O. Lushpinsky project. The construction itself was carried out by I. Levynsky's architectural firm, murals and ceilings for the Great Hall and the Small Hall were designed and executed by M. Sosenko (O. Novakivsky made four sketches which were not implemented), and sculptor G. Kuznevych performed bas-relief portraits; interiors were decorated with stained glass, majolica, and decorative elements. The church of St. Michael the Archangel (1891) in the village of Pidberiztsi in Pustomyty district of Lviv region the interior was decorated by M. Sosenko presents a supreme example of cooperation in the domain of sacral architecture. M. Sosenko did the polychrome paintings and designed two stained glass windows in the sanctuary of the church. The stained glass windows were produced by Zhelensky's firm of stained glass windows and mosaics in Krakow in 1910. These and a number of other buildings represented an exceptional modern «synthesis» of national identity of Ukrainians in Galicia in the first quarter of the twentieth century. The synthesis was outlined and at the same time created by architects, sculptors, painters and masters of decorative art regardless of their artistic background or priorities in art. For example, Modest Sosenko, who had studied panel painting, demonstrated his creativity in monumental works and iconostases within the structure of sacral architecture, established his principles and set a new aesthetic and stylistic direction for the further development of Ukrainian identity specifically in sacral architecture, where architectural space is powerfully synthesised with monumental and decorative art grounding on interpretation of Ukrainian folk art and taking into account the liturgical purpose of the building, he also declared a program for further shaping and development of a national style.